

Nr 89.

Ankom till riksdagens kansli den 20 april 1945 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 252 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 23 mars 1945, föreslagit riksdagen att *dels* besluta, att kristillägg må utgå under tiden från och med andra kvartalet 1945 till och med andra kvartalet 1946 enligt av departementschefen angivna grunder, *dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 180 beslöt 1944 års riksdag (skr. nr 188), att kristillägg till statliga befattningshavare och pensionärer m. fl. under tiden från och med andra kvartalet 1944 till och med första kvartalet 1945 skulle utgå med 16 procent, så länge levnadskostnadsindex uppgick till talet 152 eller däröver men understeg 160. Vid en *stegring* av index till eller över 160 skulle ett ytterligare tillägg på 5 procent utgå. Detta skulle sedermera kvarstå, så länge index höll sig över 152. Till skillnad från kristillägget i övrigt — vilket, liksom tidigare, skulle beräknas på samma underlag som det rörliga tillägget, alltså på ett lönebelopp av högst 900 kronor och ett pensionsbelopp av högst 500 kronor för månad — skulle tillägget å 5 procent icke utgå i förhållande till högre lönebelopp än 500 kronor för månad. Vid en *nedgång* av levnadskostnaderna under 152 skulle det 16-procentiga kristillägget kvarstå oförändrat, tills index sjunkit till talet 140, då en omprövning av kristilläggen skulle äga rum. Den ändring av kristilläggen, som omprövningen kunde föranleda, förutsattes skola vinna tillämpning från det kvartalsskifte, då index nådde denna gräns.

För att tillgodose önskemålet om full indexmässig överensstämmelse med de regler, som avtalats på den allmänna arbetsmarknaden, där de rörliga tilläggen reglerats med utgångspunkt från 1914 års levnadskostnadsserie, skulle tillika följande kompletterande föreskrifter gälla. Om vid stegring av levnadskostnaderna talet 249 i nämnda serie komme att noteras före indextalet 160 i 1935 års serie, skulle de statsanställdas kristillägg i vart fall höjas från och med den månad, då lönehöjningen på den allmänna arbetsmarknaden skedde. Vid därefter inträdande nedgång i levnadskostnaderna skulle

i fråga om 5-procentstilläggets bortfallande motsvarande hänsyn tagas till tidpunkten för inträffandet av indextalet 237 i 1914 års serie. Om vid fortsatt nedgång av levnadskostnaderna talet 220 i samma serie komme att noteras före indextalet 140 i 1935 års serie, skulle omprövningen av kristilläggen äga rum redan då så skett, dock med iakttagande av att den eventuella ändringen av kristilläggen skulle vinna tillämpning först från och med andra månaden efter det kvartalsskifte, då indextalet 220 noterats.

Bestämmelser rörande kristillägg för tiden 1 april 1944—31 mars 1945 ha med stöd av riksdagens beslut utfärdats genom kungörelserna den 21 april 1944 (nr 159), den 15 juli 1944 (nr 524), den 20 oktober 1944 (nr 691) och den 19 januari 1945 (nr 11).

Under regleringsperioden ha levnadskostnaderna hållit sig praktiskt taget oförändrade; indextalet i 1935 års serie stod vid periodens början vid talet 154, steg den 1 oktober 1944 till 155 och sjönk sedan den 1 januari 1945 till 154. Kristilläggen ha sålunda under perioden utgått oförändrade efter 16 procent.

Under mars 1945 ha överläggningar om kristilläggens utformning för nästa regleringsperiod hållits med representanter för personalorganisationerna, därvid från tjänstemännens sida framställtts önskemål om vissa höjningar av kristilläggen, åsyftande att bereda tjänstemännen ökad kompensation för höjningen i levnadskostnaderna.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Giltighetstiden för nuvarande bestämmelser om de statsanställdas kristillägg utgår i och med första kvartalet 1945. Beslut om kristillägg för den följande tiden bör sålunda nu meddelas. Den nya regleringen torde lämpligen böra avse tiden intill utgången av nästa budgetår och alltså omfatta de tre återstående kvartalen av detta år och första halvåret 1946.

Erinras må i detta sammanhang, att vid 1944 års riksdag även fattades beslut om vissa provisoriska löneförbättringar under budgetåret 1944/45 för statliga befattningshavare m. fl. i lägre löneställning. Förslag angående dylika åtgärder för nästa budgetår torde senare få anmälas.

Beträffande kristilläggen anser jag mig för nästkommande regleringsperiod icke kunna tillstyrka någon ändring av de grunder, som gälla för löpande period. Jag förordar sålunda, att nu gällande kristilläggsgrunder skola vinna tillämpning även under tiden från och med andra kvartalet 1945 till och med andra kvartalet 1946.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr N. G. Holmberg (I: 371) och den andra inom andra kammaren av herr S. Persson i Stockholm m. fl. (II: 572), vari hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition måtte besluta, att kristillägg må utgå under tiden andra kvartalet 1945 till och med andra kvartalet 1946 med 96 kronor per månad för samtliga löneklasser i alla dyrortsgrupper, ävensom att kristillägget regleras så, att om index stiger till talet 160 ytterligare 30 kronor per månad utgår, motsvarande 5 % på 600 kronor (nuvarande grund-

lönen för 20:e löneklassen på I-ort). Vid fortsatt indexstegring utgår 30 kronor för varje fullt femtal enheter. Om index först stiger och sedan sjunker bortfaller respektive tillägg först då index uppnår det femtal vilket ligger närmast under det femtal för vilket tillägget utgår, dock att tillägg som utgår vid talet 160 icke bortfaller förrän index nedgått till talet 150. Vid fortsatt nedgång sänkes tillägget 24 kronor då index uppnår talet 140. Därefter nedgång med 24 kronor vid talet 130. Återstående 24 kronor utgå därefter även vid talet 120 och lägre tal som kompensation för otillräcklig ersättning för det rörliga tillägget,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr R. Wagnsson (I: 372) och den andra inom andra kammaren av herr E. Håstad m. fl. (II: 574), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att kristilläggen skola utgå efter i motionerna angivna grunder och bevilja här för erforderliga anslag,

dels ock en inom andra kammaren av herr K. E. Hansson i Skediga väckt motion (II: 31), vari hemställts att riksdagen måtte besluta en sådan ändring av grunderna för kristillägg åt statens befattningshavare, att kristillägg icke må utgå på högre lönebelopp än 500 kronor, per månad räknat.

Det i ovannämnda motioner I: 372 och II: 574 framställda yrkandet innebär, att det procenttal, efter vilket kristilläggen beräknas, höjes så att tilläggen i likhet med de rörliga tilläggen beräknas giva kompensation med 75 % av levnadskostnadsstegringen mot för närvarande 50 %. Vid nuvarande indextal innebär detta yrkande en höjning av procenttalet från 16 till 24.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för förslagen, får utskottet hänvisa till motionerna I: 371 och 372 samt II: 31.

Medan Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrade grunder för kristilläggen under nästa regleringsperiod, föreslås i motionen II: 31 en sänkning av det månatliga lönebelopp, å vilket kristillägg må beräknas, från 900 kronor till 500 kronor. I motionerna I: 371 och II: 572 yrkas i huvudsak, att kristillägg under perioden skall utgå med ett för alla löneklasser och ortsgrupper enhetligt belopp. Slutligen föreslås i motionerna I: 372 och II: 574, att den för kristilläggen gällande procentsatsen måtte höjas.

Utskottet.

Utskottet vill i anledning av motionerna I: 371 och II: 572 ävensom motionen II: 31 erinra om riksdagens år 1942 (skr. nr 148) gjorda uttalande, att en sänkning av kristilläggsunderlagets maximibelopp borde övervägas. En dylik åtgärd finge dock enligt riksdagens mening icke givas den innebörden, att minskning inträdde i utgående löneförmåner. I anledning av ett av Kungl. Maj:t därefter framlagt förslag beslöt 1943 års riksdag, att det ytterligare kristillägg å fem procent, som skulle utgå vid indexläget 160, icke skulle beräknas å högre lönebelopp än 500 kronor för månad. Nämnda beslut erhöll förlängd giltighet vid 1944 års riksdag.

Utskottet delar motionärernas uppfattning såtillvida, att grunderna för kristilläggen icke äro fullt tillfredsställande. 1942 års riksdags uttalande i ämnet måste anses innebära ett medgivande i denna riktning och det vid förra

årets riksdag under höstsessionen meddelade beslutet angående vissa provisoriska löneförbättringar kan betraktas såsom en åtgärd till motverkande av vissa orättvisor, som äro förbundna med det sätt, varpå kristilläggens belopp bestämmes.

Med hänsyn till 1942 års riksdags uttalande i ämnet och 1943 och 1944 års riksdagars beslut anser sig utskottet icke kunna förorda en sänkning av maximumunderlaget för redan utgående kristillägg. Utskottet anser sig ej heller böra förorda, vare sig den höjning av kristilläggens procenttal, som föreslås i motionerna I: 372 och II: 574, eller den fullständiga omläggning av grunderna för kristilläggen, som föreslås i motionerna I: 371 och II: 572.

Utskottet, som alltså tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, får under åberopande av det anförda hemställa,

att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 371 och II: 572, I: 372 och II: 574 samt II: 31 besluta, att kristillägg må utgå under tiden från och med andra kvartalet 1945 till och med andra kvartalet 1946 enligt i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 23 mars 1945 angivna grunder,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Stockholm den 20 april 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Lindström, Grånebo, Bäcklund, Bernhard Nilsson, Bäckström, Karl Andersson, Gustaf Ivar Anderson, Ekströmer, Johan Eric Ericson* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Ward, Danielsson, Persson* i Falla, *Bergström, Mårtensson, Hall, Wallentheim, Johansson* i Mysinge och *Birke*.

Reservation

av herrar *Ivar Persson, Svensson* i Grönvik och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Medan Kungl. — — — belopp bestämmes.

Utskottet är ej berett tillstyrka vare sig de i motionerna I: 371 och II: 572 eller det i motionerna I: 372 och II: 574 framlagda förslaget, men har funnit övertvägande skäl tala för att den för en eventuell stegring i kristillägget avsedda bestämmelsen om tilläggsunderlagets maximibelopp på sätt i motionen II: 31 påyrkats utsträcker att gälla kristillägget i dess helhet. Motionen bör alltså enligt utskottets mening bifallas och kristillägg under nu ifrågavarande regleringsperiod följaktligen ej beräknas å högre månatligt lönebelopp än 500 kronor.

Under återopande härav och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag i övrigt får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 31 samt med avslag å motionerna I: 371 och II: 572 ävensom I: 372 och II: 574 besluta, att kristillägg må utgå under tiden från och med andra kvartalet 1945 till och med andra kvartalet 1946 enligt av utskottet angivna grunder,

b) bemyndiga Kungl. — — — i ämnet.»